

Pelastakaa Lapset ry

Lausunto
30.5.2023

Viite: VN/5969/2019

Asia: Selvitys ei-kaupallisen sijaissynnytyjärjestelyn sallimisesta Suomessa (2023:18)

Pelastakaa Lapset kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta lausua ei-kaupallisen sijaissynnytyksen sallimista koskevan selvityksen sisältöön lainsäädännön kehittämiseksi.

Pelastakaa Lapset on ollut mukana sijaissynnytyjärjestelyissä ennen kuin ne vuonna 2007 kiellettiin Suomessa. Tätä ennen Pelastakaa Lapset antoi sijaissynnytyksen osapuolille lakisääteistä adoptioneuvontaa järjestelyn merkityksestä kaikille osapuolille ja adoption vahvistamisesta. Neuvonnassa korostettiin lapsen oikeutta tietää syntyperästään. Adoptioneuvonnan antaja kirjoitti lisäksi lapsen syntymän jälkeen lausunnot kärjäoikeudelle adoption vahvistamiseksi.

Lapsettomien pariskuntien määrä on lisääntynyt Suomessa entisestään sen jälkeen, kun sijaissynnytyjärjestely kiellettiin. Yksi ratkaisuvaihtoehto perheellistymiseen on ollut tällöin hakeutuminen sijaissynnytyksen osapuolille ulkomaille. Näissä tilanteissa on kuitenkin riskinä se, että lapsen etu on erityisessä vaarassa eikä eettisiä tai juridisia kysymyksiä menettelyn osapuolten kesken toteuteta eikä valvota johdonmukaisesti virallisia teitä. Tämä on lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen vastaista.

Pelastakaa Lapset pitää siksi tarpeellisena, että oikeusministeriö on nyt selvittänyt vaihtoehtoja ei-kaupallisen sijaissynnytyksen sääntelyyn Suomessa. Mainittavaa on, että selvityksessä on käyty huolellisesti läpi keskeiset kansainväliset sopimukset, jotka luovat vahvan pohjan lainvalmistelulle. Eri maiden välinen vertailu sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut osoittavat, että järjestelyä on tarpeen tarkastella kansainvälisen järjestelmän ja sopimusten viitekehyksessä.

Pelastakaa Lasten näkemys on, että jos päätetään edetä ei-kaupallisen sijaissynnytyjärjestelyn säätämisessä, **on keskeistä turvata lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen sekä kaikki osapuolet huomioiva oikeusperustaisuus.** Mikäli ei-kaupallinen sijaissynnytyjärjestely Suomessa sallitaan, tulee sen olla vahvasti lainsäädännöllä ohjattua. Lainsäädännön tulee erityisesti keskittyä lapsen edun varmistamiseen sijaissynnytyjärjestelyssä, turvaten yhdenvertaisesti myös sijaissynnyttäjän sekä tulevien vanhempien asemaa ja oikeutta järjestelyssä.

Pelastakaa Lapset suosittaa, että lapsi- ja perhejärjestöjä kuullaan laajasti tulevassa lainsäädäntötyössä. Olemassa olevan tutkimustiedon hajanaisuudesta huolimatta on tarpeellista pyrkiä mahdollisimman huolelliseen **lapsivaikutusten arviointiin** pohjaten lainsäädäntötyötä esim. kansainvälisten toimijoiden ja järjestöjen selvityksiin (esim. UNICEFin tiedonanto 2022) sekä laajaan arvopohjaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun, jotta sijaissynnytyjärjestelyillä syntyneen lapsen etu ja oikeudet tulevat mahdollisimman onnistuneella lainsäädännöllä turvatuiksi.

Pelastakaa Lapset yhtyy Lastensuojelun Keskusliiton (LSKL) lausuntoon, jossa korostetaan lapsen edun keskeisyyttä, mikä saa laaja-alaisen sisältönsä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa määriteltyjen oikeuksien toteutumisen kautta.

LSKL:n lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota yleissopimuksen (LOS) Artikloihin 2, 6, 7, 12 ja 35. Lapsiasiavaltuutettu esittää lisäksi omassa lausunnossaan tarkasteluun adoptiota koskevan LOSin Artiklan 21 velvoitteen, vaikka ei-kaupallista sijaissynnytystä ei voi suoraan rinnastaa adoptiosääntelyyn. Lisäksi ehdotamme, että YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen Artiklat 8 ja 9 (1) ja LOSin lisäpöytäkirja lapsikaupasta ja lasten hyväksikäytöstä prostituutiosta ja pornografiassa ohjaavat tulevaa lainsäädäntötyötä.

Tiina-Maria Levamo
Johtava asiantuntija
Lapsen oikeudet ja vaikuttamistyö

Kristiina Mattinen
Aluepalveluiden johtaja